

MAGYAR KURIR

Bétsből, Pénteken, Februárius' 19-dikén 1819.

Német Ország.

Summázat a' Monachiumi újságokból: — Febr. 4-dikén, midőn a' Király, Bavaria' Rendjeinek első gyűlését kinyitotta, a' szála' karjaiba ugyan, tsak billetek mellett lehetett bemenni, mellyet a' nézők' sokaságára 's a' helynek kevés voltára való tekintet tett szükségessé: de a' következett napokon már a' Követek' kamarája' szálájába minden bemehetett, a' kinek tettett. Az Ország' Tanácsosainak kamarája, nem közönségesen tartja üléseit. — A' Követek' hosszúró fél-karimában ülnek veres boritékú padokon, mellyek kettős sorban nyulnak-el a' szálán-végig két felől. Minthogy ülőhelyeiket sorsvonás által kapták, nem formálhatnak se' Közép pontot, se' Bal se' jobb oldalt, mint Frantziaországban a' Követek' kamarája. Így esik, hogy egy Rénusmellyéki polgárnak egy Alsó Duna' kerülete béli, 's egy Frankoniai Nemesnek egy Tirolisi határ mellől való, mezei-gazda mellett kell ülni, kiknek egyéberánt tsak az a' közök lehet egymáshoz, hogy az egésznek boldogulását forgassák szemek előtt. Az Elölülő valamivel magasabb helyen, 's két Titoknokjai jobb és bal kezei felől, ülnek. Előtte áll az Orátorok' széke. A' gyűlésbe, mint az Angliai Alsó-ház' tagjai, közönséges öltözettel járnak-be, t. i: a' paraszt falusi, a' polgár és úr mostani módi öltözettel. A' kamara' belső politikai felvigyázók a' Pedellusok (szolgák).

Febr. 10-dikén ily nevezetes veteke-

dések fordultak elő a' Követek' kamarájában: — Köster: Üléseinkre nézve oly intézet van tétetve, hogy közönségesen tartassanak, valameddig öt tagok nem kívánnyák, hogy a' közönséges ülés titkos Biztossággá változzék által. Itt nagy lyuk maradott törvényeinken. Ha öt tagok' kívánása üléseinket titkosokká változtathatja, úgy eltemetődött a' nyilvánvalóság. Én ezen dolognak voksolás alá való botsáttatását kívánom. — Pfister: A' Constitúzió régulává tette üléseinkközönségesen való tartatását; az, tsak kivételképpen, öt tagoknak kívánására, lehet titkossá. A' Constitúzió' II-dik titulusa' 15-dik §-sa elég világos; tehát nem kell neki további magyarázat, se' voksrabotsátás. — Seyfert (Vice Elölülő): Az első Orátor kívánása a' Constitúzió' egygyik cikkelyének megmagyaráztatását tárgyazza. Ennek tehát írásba kell tétetni, 's az Elölülőnek által adattatni, hogy ez azt botsássa Biztosság' elejébe. Most tehát maradjon ennyibe. — Hornthal engedelmet kért, hogy szollhasson, de éppen akkor beléptek az Igaság, a' Belső, a' Hadi, 's a' Finantziai Minister, 's ekképpen a' szó a' Hornthal' szájában maradván, a' három utóbb említett Ministerek a' Ministeri padra leültek, az első pedig az Orátorok' székébe menvén, onnét jóvallásokat terjesztett a' gyűlés' elébe. Említette, hogy egy polgári törvényes könyvnek készítettéről, 's meg arról, hogy a' törvénytétel ügy folytatassék, hogy a' közönség jelen lehessen, nem soká jóvallások fognak

tétettetni, hanem minthogy ezek hosszabb időt kívánnak, tehát egy kevésbé fére tételvén, most mindeneknek előtte a' Zalog' állapotja vétettetik elő, melly a' Hitelnek jó lábra való állittatására nézve nagyon szükséges. — Két szóval oda megy-ki jóvállása, hogy egy Zalogok' Könyve állittassék-fel, melybe mindenknek szabad legyen belé nézni. E' könyvbe csak ingatlan Vagyon irattatik-be. — A' Minister' beszédje kinyomtatatik.

A' Ministerek' eltávoztása után ismét a' Köster' jóvállása vétettetett elő. Hornthal így beszélt: A' Constitutzió nyilvánvalóságot kíván; e' nélkül nem is ér-nének tanátskozásaink semmit. A' 15-dik §-ban a' mondatik, hogy az ülés lehet titkossá, 's nem az, hogy kell titkossá lennie — ha öt tagok kívánnyák. Ezen törvény az én ítéletem szerint nem tehet egyebet, hanem csak azt, hogy öt tagoknak kívánságára voksolás alá kell botsátani ezen kérdést: *szükséges-e titkossá tenni az ülést?* — 's az igent vagy nemet csak a' vokok' többsége határozhatja-meg. De ebből nem következik az, hogy öt tagoknak voksa a' közönséges ülést titkossá tehesse. Ha ez így volna, minden közönségesség láb alá tapodódna. — Seyfert: Az ily kívánságot írásba kell tenni, 's előre való megvizsgálás után Biztosság' elejébe botsátani, 's csak azután lehet azt osztán végső tanátskozás alá venni. Tehát hadd maradjon most ennyibe. — Behr: A' 15-dik cikkely nyilván mondja, hogy az ítlés öt tagoknak kívánságára titkossá tétettetetik. Itt tehát se' magyarázatnak, se' Biztosság' elébe való botsátatásnak nem lehet helye. A' Rendeknek tilalmaztatik, hogy a' Constitutzió váloztatást jóválljanak; ezt csak a' Király teheti. Én, mondom, úgy itélek, hogy öt tagnak kívánására titkossá kell tenni az ülést. — Mehmel: Nem az a' 15-dik §-nak értelme. Ott nyilván mondatik,

hogy a' jóvállást legalább öt tag teheti, kevesebb nem. Ez a' szó: hatja, nem tehet egyebet; 's csak ekkor veheti osztán a' gyűlés a' kérdést további határozás alá. — Seyfert megmaradott azon ítélete mellett, hogy a' kérdés Biztosság' elejébe való. — Hornthal: Én azt kívánom, hogy az Elölülő botsássa voksolásra az elő-kérdést: az az, hogy Biztosság' elejébe kell-e a' tárgyat megvizsgálás végett adni, vagy csak most mindjárt meg kell vokok' többsége által határozni? — Pfister: A' 15-dik §-phus szerént az ülésnek öt tagok' kívánságára titkossá kell tétettetni. — Hornthal: ott nem mondatik, hogy kell, hanem csak hogy lehet. — Sturz: A' dolog elég világos; de ha világosnak nem tartatik, úgy Biztosság' elejébe tartozik. — Egy más tag: Titkos Biztosság' elejébe tartozik a' dolog. — Seyfert: Ennyibe kell hagyni a' dolgot. — Hornthal: Nem kell ennyibe hagyni. — Elölülő: Kérdés, ennyibe kell-e hagyni a' dolgot? — A' vokok' többsége: *Ennyibe kell hagyni.*

A' Királynak kinyitó beszédjére mind két kamarák megköszönő irást készitettek. — Az első kamara' irásában ily kifejezések fordultak elő: — „Ha a' Státusban a' foglalatoskodó emberek' massája, az örökké való mozgás' regulája szerént a' változásra vagy jobbitásra, czélzó törekedésben ellentálatlanul, újabb megújabb iparkodásokra ragadtatik; és ha az a' mozgásbéli tulajdonság, mellyet mint az emberi társaság' lelkesítő erejét úgy tarthatunk, mint vezérlő *elementum*, a' nép' bizodalma-ból az ő választása által származott gyűlésekben magát nyilatkoztatja: részünkről a' mi egész tehetséggel való munkálódásunk' céljának is annak kell lenni, hogy ezen hatalmasan rohanó hánykodás' elejébe töltést, a' változóság' elejébe állandóságot, 's az ingadozás

„ellenébe keménységet tegyünk, azért, „hogy a' Monarkha a' legnagyobb poltzon el ne érettehessék 's meg ne sértegethessék.“

Ezen kifejezések vetekedésre szolgáltatott alkalmatosságot a' Követek' kamarájában. Udvari Tanácsos Behr elevenítette-fel a' vetekedést, ekképpen szollván: — „Ezen szavak által, úgy mond, nyilvánossággal a' Követek' kamarája érdekeltek; mert a' mondatik, hogy ha a' mozgásbéli tulajdonság a' nép bizodal-mából a' választás által származott gyü-lésekben magát nyilatkoztatja, 's a' többi. Itt 'hát ezen gyü-lésekről, és így a' gyü-lésünkről is van szó; a' *Monarkha ellen való hánykodás* tétetik-fel felőle, 's effélék mondatnak: hogy ezen hatalmasan rohanó hánykodásnak az Ország' Tanácsosai' kamarája tegyen gátat elejébe, és így, hogy ellenünk egy oly *oppositziót* formáljon, melly a' mi munkásságunknak gátat tegyen, 's végre, hogy az Ország' Tanácsosai' kamarájának egész czélzása azon *Oppositzió*, azon el-lentállás legyen, hogy a' Monarkha a' legfelségesebb poltzon elérhetetlen és megsérthetetlen maradjon. Ez a' nyilatkoztatás megbántás és keserítés ott, a' hol a' nyughatatlankodásnak semmi jele se' mutatja magát. Köszönettel tartozunk azon nagy egyenességért, mellyel az Ország' Tanácsosai' kamarája kinyilatkoztatja azt, hogy mitsoda állásba helyheztet-ve tartsa magát erántunk, és hogy mi mit várhassunk tőlle, 's a' melyre nézve nekünk ennekutánna a' mi tanátskozása-inknak kifogást nem esmerő közönséges tartásában, egész *Palladiumunkat* kettőzött vigyázással kell keresnünk. Az Ország' Tanácsosai kamarájának szavai azonközben mindenképpen keserítők ma-radnak, 's méltóságunkat valamint a' Király úgy a' közönség' szemei előtt is sem-mivé teszik, arra magyaráztathatván, hogy mi revolúziós ideáknak elementomai lé-

gyünk, ha tsak orvosló eszközöz nem nyúlunk. Ha méltóságunkat megtartani akarjuk, nékem szükségesnek látszik lenni az, hogy valamint a' Királyhoz egy új Felirást, úgy az Ország' Tanácsosai kamarájához is egy Nyilatkoztatást küld-jünk. Tehát azt kívánom, hogy ezen irásoknak megkészítettését bizzuk egy biz-tosságra, és hogy ezen kívánságom bo-tsáttassék egygyenként való voksolásra.

Az Elölülő a' gyü-lés' elejébe terjesz-tette a' Behr Ur' kívánságát, jelentvén egyszersmind, hogy maga még nem olvasta az első kamara' köszönő irását egész-szen, és az még eddig a' Követek' ka-marájához se' érkezett-meg hivatalosan. — *Hornthal* úgy nyilatkoztatta-ki ma-gát, hogy ő telyesen megegygyezik a' Ta-nácsos Behr javallásában, 's azt kívánta, hogy az első kamara' köszönő irását, ol-vassák-fel közönségesen, vagy legalább azon részét, a' hol a' felhozott megbán-tó kifejezések találhatnának. — *Seyfert* Ur a' Vice-Elölülő úgy ítelt, hogy az első kamara a' felhozott szavakat tsak in-*abstracto* érthette; és ha meg lenne a' Követek' kamarájában a' thrónus igen Felséges poltza ellen való hánykodás, tarthatná magát a' hánykodó habokat visz-szaverő kösziklának; 's minden esetben jobb leszen az első kamara' megköszönő irását egész volta szerént felolvasni, hogy sem előre való, minden esetben kedvet-len, vetekedésre kibotsátkozni. — *Horn-thal* ezen szókat arra magyarázván, hogy a' Vice-Elölülő magát az első kamara' vé-delmezőjének akarja tenni, ezt ő hozzá, mint a' második kamarának tagjához il-letlennék lenni mondotta. Az után azt kívánta, hogy a' Constitúzió I-ső Titu-lusának 2-dik cikkelyét olvassák-fel, a' melly ezen szavakból áll: *Az egész Or-szágnak leszen egy, közönséges, két kamarákra oszló, Rendek' gyü-lése.* — Ezen szavakból, úgy mond, eléggé kitettzik az első kamara' szavainak a'

a' Constitúció' betűivel való ellenkezése. A' Királynak akaratja az, hogy egyik kamarane tartsa magát a' másik *Oppozitójának*, avvagy megigazítójának, gyalázójának, hanem, hogy kezet-fogva dolgozzanak a' haza' boldogságán, 's hogy minnyájok ugyan azon gyűlés, 's ha így lehet szollani ugyan azon Rendség' tagjainak tartsák magokat. — Végezetre egyenként voksolás' alá botsátotta az Elölülő ezen kérdést, hogy felolvassák-e az első kamarától a' Királyhoz küldetett köszönő irást. Voksaikat úgy adták a' tagok, hogy egygyenként való megszollítatásra ülve maradniok, vagy felállniok kellett. Mind ülve maradtak a' tagok, melly azt jelentette, hogy közönségesen kívánnyák az irásnak felolvastatását. — De még volt valami, a' mit elébb meg kellett határozni, az t. i. hogy a' kiadások különbözvén, mellyik kiadást olvassák-fel? Udv. Tanátsos Behr oda nyujtotta a' Diéta' újságát, hogy abból olvassák-fel. A retin ezt nem találta jónak, minthogy ebben, a' kérdésben lévő irás nem úgy van nyomtatva, mint egyéb újságokban. A' határozás a' lett, hogy várják-el míg az első kamara meghatározza, hogy melyik van jól nyomtatva, 's azt olvassák-fel.

Spanyol Ország.

Itt tsak nem szünik, mint a' Párisi levelek erőssítik a' zengés, mely már tsak nem minden tartományokra kiterjedt. Tsak Katalonia, Arragona, Navarra, és Biscája tsendes. Nem régen egy pénz-szállítványt Biskájából egész Madridig mindenütt faluról falura kellett számos katona és polgári seregnek kísérni. A' napokban ismét a' Corunnai kikötőhely' szájánál fogtak-el a' tengeri prédálók egy kereskedő hajót. — Valami 17 szállító hajók, mellyek Spanyol seregeket vittek Cuba és Florida felé, Dec. 19-dikéig még sohova meg nem

érkeztek volt, pedig még Nov. elején eveztek-el Kadiksból.

Szent Ilona.

Több versben említettük, hogy Sz. Ilona szigetén új házat építenek Bonaparte' számára. Erről hosszasan irtak onnét a' múlt Nov. 20-dikán: — „Ezen új ház (Longwoodtól valami egy fertály orányira) azzal általellenbe építettik, a' hol most *Bertrand* lakik. A' telek körül 60 lábnyomnyira üres hely leszen, hogy körül lehessen járni. A' kerítés köfal leszen, tíz lábnyomnyi hosszúságú vas pallisadákkal. Minthogy ide mindent tsak emberek hordhatnak, 's erre az itt őrizeten lévő katonák használtatnak, tehát ezek nagy fáradsággal élnek. Igaz, hogy minden harmadik nap változtatják őket. A' nedves klima miatt nagyon el is betegesedtek az emberek. A' Kormányozó azt erőssíti, hogy ezen ház 9 vagy 10 hónapok alatt elkészülhet, de mások úgy itélnek, hogy 3 vagy 4 esztendő is kell reá. Ez a' Kormányozó minden nap' megjelenik a' munkásoknál; Longwoodba is el-megy sokszor: de a' Bonapartéval való özszejövést még soha meg nem nyerhette, a' több Frantziákhoz pedig maga nem szoll. Mondják, hogy Bonaparte azt kívánta volna, hogy a' ház másutt és ne' ott építtessék, a' hova a' Kormányozó rendelte, 's kinyilatkoztatta, hogy nem fog benne lakni. A' Kormányozóról pedig azt mondják, hogy arra határozta magát, hogy a' Longwoodi házat meg nem újíttatja, hadd omoljon össze 's Bonaparte ekképpen kénytelen legyen a' maga új lakhelyére költözni. A' szegény Bertrádné állapota legkedvetlenebb. Az Anglus tiszteknek nem szabad a' férje' látogatására menni: 's végezetre már most még Bertrádnét se' botsátják-be magokhoz azon Anglus tisztek, kiknek familiájokat ő eddig meg szokta volt látogatni. Ezen tisztek új tilalmazó parantsolattal mentik ma-

gokat. A' ki valamelyik Frantziával beszéll, esküvés által kényszerítettik mindent megmondani, a' mit egygyütt beszélltek. A' Spanyol Nyemozószerk nem tilalmazhatja szorosabban az idegen újságoknak oda való bevitettetését, mint ezek itt tilalmaztatnak; azért itt semmit se' lehet abból tudni, a' mi Európában történik."

Nagy Britannia.

A' Parlamentum' felső házában meghatározottatott, hogy a' beteg Királyra való gondviselet, ennekutánna a' Yorki Hertzegre bizattassék. Az alsó házban, most foly ugyan ezen tárgy felett a' tanátskozás.

A' *Londoni* Kurirban valami *Madridi* tudósítás jött-ki, melyben a' mondatik, hogy ott egy olyan özszeesküvés tudódott-ki, melybe sok Spanyol nagy familiák részeseek, 's valamint annak a' katonai özszeesküvésnek, a' melly *Valencziában* nem régen kitudódott, úgy ennek is a' *Cortesek'* helyreállittatása lett volna a' plánuma. — *Valencia* oly állapotban lenni kihirdettetett, mint ha az ellenségtől ostromoltatna.

Hertzeg *Wellington* nem régen *Maximilian Austriai-Este* ő Királyi Hertzegségének fényes ebédet adván, azon három féle asztali készületekkel volt az asztal felterittetve, mellyet *Wellington* vezérnek három *Europai Fejedelmek* ajándékoztak. Legdrágábbnak tartatik az, mellyet a' Spanyol Királytól kapott, 's a' melyre az ő vitéz tettei vagynak félig kiálló vagy felemelt figurázattal felczifritva."

Spanyol Amerika.

Az Északi Amerikai újságlevelekben kjtött már azon *Bland* nevű Biztosnak előadása is *Chiliről*, ki a' maga *Rodney* és *Graham* nevű Biztos-társaival egygyütt, útját elébb *Buenos-Ayresbe* 's onnét a' szárazon, elébb *Mendozoba*, melly város az *Andes* hegyek napkeleti oldalán 900, 's az után *Santiagoba*, a'

melly *Chiliben*, 1200 mértföldnyi távolságra esik *Buenos-Ayrestől*, vette volt. Ő *Higginstől Chilinek* Direktorától nagyon barátságosan fogadtatott, a' ki véllé mind a' két országra nézve igen hasznos kereskedési egygyességre lépett. A' *Bland* előadása *Chiliről* summásan ezekben áll: —

Chilinek tengeri partja, *Uj-Chilit* vagy a' *Magellanesről* neveztető tartományokat ide nem számlálván, 1000 mértföldeket tesz, a' hol sok jó kikötőhelyek találtatnak, mellyek az ő idegen Országokkal való kereskedését még valaha, vagy nem soká, nagyon virágzóvá 's őtet egy nevezetes országgá fogják tenni. *Perunak* ő a' gabonássa; ezen kívül van elég bora, olaja, aranya, ezüstje, reze. *Lakosai* száma most tsak 1,200,000-ra telik, de 400,000 még ebből is a' Spanyolok kezében lévő várakban találtatik; 1817-ben 4 milliót érő idegen kereskedő portékát vittek-be oda, ugymint *Angliából* 2, az *Egygyesült Státusokból* 1, *Buenos-Ayresből* is 1 milliónyit. *Chilinek* állapotja eleinten nagyon veszedelmes volt, azért, hogy azok, kik ott a' *revoluziót* tsinálták, két egymást nagyon üldöző részekre szakadtak. Egygyik részen a' tiszta *Respublikánusok*, másikon az *Aristokratikusok* voltak, mind kettőnek egygy nagy familia lévén vezérlője; annak a' *Carrera*, ennek a' *Larrin* familia. Ezek egymást vesztegették sokáig, 's tsak a' *Buenos-Ayresieknek* köszönik, hogy elébb magokat rendbe szedhették, 's azután a' Királyi részen lévőkön gyözedelmeskedhettek. *Buenos-Ayresből* *San Martin* ment volt segítségkekre 2000 emberekkkel. Ő verte-meg a' Királyi sereget elébb *Chacabuconál*, a' hol annak fő vezérjét is elfogta. De ugyan ő a' *Carrera* és *Larrin* részeik között való részrehajlást is elnyomta, az által, hogy kinyilatkoztatta, hogy ő a' *Larrin* részén lévőőkben, több tálen-

tumot, erőt, és egygyességet; 's ehez a' részhez tsatolta magát, melyből a' következett, hogy két *Carrera* testvérek megölettettek, a' harmadik pedig elébb Buenos-Ayresbe 's azután Északi Amérikába keresett menedéket. A' *Carrerák* szerentsétlensége, kik eleinten leghatalmasabbak voltak, onnét vette eredetét, hogy az első tsatát, Rancaquánál Oktob. 2-dikán 1814-ben elvesztették, melly után az insurgensek az Andes hegyen által futni, 's magoknak segedelmet a' Buenos-Ayresieknél keresni, kéntelenítették. Így lett végre, hogy San Martin segítségekre ment. A' mostani Direktor Ó-Higgins is *Larrin* részről való ember, és *San Martinnal*, ki az utóbbi gyözedelem által, a' melly *Maypon*nál történt, Chilinek állapotját talpköre helyhezette, jó egygyességben él.

Chili armádája 6000 emberekből áll, kik közt vannak azon 2000 Szeretsenek is, a' kiket San Martin Buenos Ayresből segítségül oda vitt. Ó-Higgins nevű Generálist a' Direktor ötsét 's Freyre nevű Oberstert kivéven, a' több Vezérek mind idegenek. Chiliben a' papság 's ennek vagyoni teszik azt a' legfontosabb tárgyat, melyre az Országlószék a' maga figyelmét fordította. Az Ország vagyonának harmad részét a' papság bírja; esztendőnként való jövedelme 10 millióra telik. Ezt ugyan *Bland* a' papságnak tsak a' kész pénze' jövedelméről mondja, és így 200 millió tőke pénzt bírna a' papság. Elég, ha tsak minden vagyona ennyire betsültethetik is. A' tőkepénz 5 *per Cent* kamatra, a' jószágok pedig árendásoknak, kiadattatva vannak, kik a' mezei munkát rabszolgák által té-

tetik; melly szerént ezen utolsók, három féle, minden munka nélkül élőket tartanak. Hanem a' mostani Országlás már elkezdette ezen nagy jövedelmeket is körül nyíregetni. Több klastromok katonaházakká tétettek. Az Országlószék' jövedelme áll: vámokból, bányákból, Bülák eladásából, foglalásokból, a' Jesuiták' jószágaikból, önként való adományokból, 's több effélékből. — *Santiago*ban a' fő városban most négy újságok nyomtattatnak, mellyeknek egygyike *Officialis*, de a' más hármát is tisztességben élő előkelő emberek írják. Mind a' négyet egy mívhelyben nyomtatják, minthogy egész Chiliben nints több egy nyomtató mívhelynél. Ezt a' szerentséllen *Carrerák*, a' revoluzió kiütése után Ney-Yorkból hozatták, 's ők kezdték kiadni az első újságot is *Aurora* név alatt. Az írója volt *Camillo Henriquez*: de, a' *Carrerák*' megbukásával ez is megbukott, 's most mint számkivettetett Buenos-Ayresben bujdoklik.

B é t s.

Császár és Király Ő Felsége Sztrégovai és Kelecseni Madách Urat, Magyarországon több N. Vármegyék' Táblabiráját, a' maga Camarássává kinevezni kegyelmesen méltóztatott.

A' Státusnak egy fő rangú tisztviselője, azon 10,000 forintokból álló ajándékot, mellyet neki valamely peres rész, perének ajánlása mellett, 1815-ben Januárius' 26-dikán költ *Charta bianca* által elszánt volt, a' Bétsi Invalidusok' fundusának engedte.

Száz forint huszas pénzért adtak Váltó czédulában: —
 Febr. 16-dikán 250 — 17-dikén 251 — 18-dikán 249 $\frac{1}{2}$ — forintot.

Hazai Dolgok és egyéb Toldalékok.

Magyar Ország.

A' Nemzeti, Deák, Német, és Magyar Ujságlevelekben ezen jelesebb czikelyek fordulnak elő a' Hazai, Egyházi, Politikai és Tudományos történetek közt.

Császár és Király ő Felsége Jul. 31-dikén a' múlt esztendőben költ rendelése szerént, Ferdinandus K. Fő Hertzegnek Magyar Országai Kommandirozó Generálisnak közbenjárására Budán, hajdan a' Franciscanusok' templomát, melly 1788-tól olta bezárattatott, 's a' melyben 1792-ben ditsőségesen uralkodó Királyunk' koronáztatásának alkalmatosságával a' Királyi felkenettetés tartatott, most ismét kegyelmesen felnyittatni, 's a' várbeli Katona-örizet' templomává tétetni méltóztatott: Egyszersmind kegyes atyai gondoskodásától buzdittatván, mellyel a' vallás eránt viseltetik, a' templomnak új felékesítésére 's kikészítésére megkívántató summákat is rendelt. A' jótévő Felséges Monárkha' kegyes akarójának örömet engedelmeskedett a' Fő Méltóságú Hadi Kormányzék, 's a' templom' helyreállításában olly annyira serénykedett, hogy a' folyó hónap 7-dikén megnyittatnék, minekutánna reggel 7 órakor Fő Tiszt. Varjú Victorin Fő Tabori Pap által szokott ceremóniákkal felszenteltetett volna. — A' templom' felnyittatása minden tekintetben igen szívreható egyházi innep volt. Ferdinandus ő K. Fő Hertzegsége, a' ki valamint minden hadi jó erköltsöknek, úgy az Isteni félelemnek is buzgó példája, mind végig jelen volt a' Fő Generálisokkal, a' Pesti és Budai Stabalis és Fő Tisztekkal, a' General Commandónak minden ágaival, a' Járossy Gránátéros Batalionnal, és a' Colloredo-Mansfeld Regiment' 1. Batalionával. Jelen volt e' diszes innepen a' Nagy Méltóságú Királyi Helytartó Tanács,

a' Nagy Méltóságú Udv. Kir. Magyar Kamara, a' Városbeli Tanács, 's minden rendű Hiveknek nagy sokasága. Az egyházi isteni tiszteletet Nagy Mélt. Báró Fischer Egri Érsek ő Exc.ja tartotta, 's neki Mélt. Koválik János Tribuniczi Püspök; Mélt. Madarassy Ferentz Ansariai Püspök Urak, nem külömben számos Papok tettek egyházi szolgálatot. — Ő Kir. Fő H. ge a' Kommandirozó Generális, Magyar Uniformisban, mint Lovasság Generálisa, lóháton számos kísézőivel az említett templom elejébe reggel 10 órakor kijöven, 's a' tisztelt Fő Papságtól pompásan fogadtatván, a' templomba vezetett. Az Isteni tiszteletet a' Te Deum kezdette, ezt a' Sz. Mise követte. Elénekelte az Evangelium, T. Pater Motossényi Raimund Ur, az 5-dik Patantyus Regimentnek Tabori Papja, az innep' céljával megegyező, 's a' nagy Gyülekezetet megindító beszédet mondott. Ez után az isteni szolgálat folytatott, 's minden szívek lángolva 's egyesülve esdeklettek a' Mindenhatónak, hogy ezen új intézetet kegyesen tekintse, 's az embereknek keresztyéni tökéletesedésre fordítsa. — A' Colloredo Regiment Muzsika Bandája mind az oltári isteni szolgálat, mind a' közönséges templomi éneklés mellett, tellyes harmoniával 's szív-emelő hangokkal musikált és így az egész pompát különösen ékesítette.

Méltós. Wildenfeldi Báró Vodnianszky János Ur, Cs. K. Kamarás, Feldmarsallajtnánt, Maria Theresia Katona Rendének Vitéze, 's 1817-től olta a' Budai Vár Commendánsa, életének 66-dik, Katonai szolgálatjának 49-ik esztendejében érdemekkel telyes életét e' folyó hónap 9-dikén reggel egy órakor Budán 14 napig tartó betegsége után mej-fájásban

elvégezte. Született 1753 - dikban Oct. 22 - dikén N. Esztergom Vármegyében. Előbb a' Magyar I. o. asságnál szolgált, 's utóbb a' Württembergi most Knesevich Dragonos Regiment' Oberstere volt, midőn ő F. ge. Generalisnak nevezte. Pompás temetése Febr. 11 - dikén reggel 9 órakor ment végbe.

* * *

Orvos Doctor 's a' Magyar Királyi Pesti Közönséges Fő Oskolabéli Orvos Tehetségnek Tagja, T. T. Kováts Mihály Ur, újabban egy hasznos munkával gazdagítja a' Magyar Könyvek tárházát, melyről ily tudósítás jött - ki Pesten: —

Nem ugyan, mint már megjelent munkát, hanem mint a' nyomtatásra elkészült és az Orvosi Censura által is dítsérettel helyben hagyattatott kézirat kívánjuk közölni ezen eredeti munkát: Lexicon Mineralogicum Etymologicum Latino - Magyarico - Germanicum. Auctore Michaele Kováts, Medicinae Doctore. Ezen munka 3 részre oszlik: az I - ső Deák Magyar; a' II - dik Magyar Deák; a' III - dik Német Deák. — A' Tudós Szerző az I - ső részben a' Deák nevezeteket eredetek szerint megfejti, 's az ő megfejtésének világosítására a' régibb és újabb Írókból előhordja a' bizonyosságokat. — A' II - dik részben minden érczeknek és ásványoknak a' szoros Criticának nyomozása szerint Magyar neveket ad. — A' III - dikban a' Német systemás neveket megrostálja, és a' bizonytalan, vagy többféle értelmüket meghatározza, vagy kihányja, 's ilyenek legalább 59 nevek találtnak benne. — Ehezképest a' munkának kétszeres eredetisége vagyon; mert minden ásványnak Deák érthetetlen nevét egészen megfejti, és megmagyarázza; azután pedig, a' mint fellebb említettett, minden ásványnak igaz Magyar nevet ad. Mellyre nézve ezen Lexikon mind a' természeti tudományt szeretők előtt, mind a' nyelv vizsgálók előtt kü-

lönös tekintetet érdemel. Hogy tehát a' tudományok' barátit ezen könyvnek nyomtatás alá való segítésére serkentsük, például belőle egy czikkelyt ide foglalunk:

Achates: Achat, Drillo, Achat. Linn. Gm. gen. 58. Porphyrius Achates. Achates, ἀχάτης: Quae ex fluvio Achates est. Est cognomen fluvii in Sicilia, nunc Drillo appellati, juxta quem primum gemma, hodie achates nominata, inventa est. Haec nomenclatura facta est metonymice, continens pro re contenta sumendo. Hujusmodi nomenclationis mineralogicae specimina vide in: Gas, Alabastrum, Creta, Alkali, Sapphirus, Malta.

* Plin. 37, 10. Achates magna fuit auctoritate, nunc in nulla est. Reperta primum in Sicilia, juxta fluvium ejusdem nominis: postea plurimis locis, excedens amplitudine, varietatibus, numerosa multa et cognomina ejus. Isidor. 16, 11: Achates repertus primum in Sicilia, juxta flumen ejusdem nominis etc. Adel. Lex. Der Achat — Der Deutsche rühret aus dem Griechischen ἀχάτης her, welches des Nahme eines Flusses in Sicilien war, der jetzt Drillo heist, und an welchem die erste Achaten gefunden worden, etc. Hübn. Lex. Drillo, Achates. Flufs in Sicilien. etc.

* * *

M á s n é h á n y ú j k ö n y v e k. —

Tuba. Az égő és oktató Szerelem. Két részben. Sebestyén Gábor által. Budán a' K. M. Universitas betűivel 1819.

A' Természet' vizsgálása. Irta Bonnet Károly. — Fr. Nyelvből fordította, 's némelly hozzáadásokkal megnövelte, Tót Pál Verőcei Ref. Préd. 1 - ső és 2 - dik Darab. Pesten Trattner János Tamás' betűivel, 's költségeivel.

Epitome Institutionum Juris Privati Hungarici. Typis Regiae Scientiarum Universitatis Hungaricae. 1819.